

№ განკ.
№

№ 36 33/03
5-67

10 გიორგობ. თვე 1937 წ.

მიიღება ხელის მოწერა /
ქართული
წლიური ფანატიონი

== 3 მან. ==

წლის დამლევამდე 60 კ.

უმჯავლ კვირეული საზოგადო. ეკონომ.
მიური და სალიბერატურო ჟურნალი
წელიწადი მემორე

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

რედაქცია ღიაა 10-1 საათ.

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკიი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპუტისა: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ მ ვ ი:

1. შეკითხვა გაზეთ „კავკასიის“ რედაქტორს.	7. ანტონ ფურცელაძის ხსოვნას. — . . . ეკ. გაბაშვილისა.
2. ზოგიერთ ჩვენ მოღვაწეთა სუეურადღებობათ. — . . . ვ. ლამბაშიძისა.	8. სერვიტუტები. — . გ. ნ-ისა.
3. ისანი და ჩვენ. — . ეკალისა.	8. შატრა ფელეტონი. — გორელისა.
4. არაგვი. — ლექსი . ორენასი.	9. ქართველი მაჭმადიანი ქალი ქართულ სკოლაში. — . . . ი. კერესელიძისა.
5. ღვთის - მშობლის აინიზა — თარგ. ალ. სარაჯიშვილისა.	10. სრ. რუსეთის შეურნეთა კრება ქ. კიევიში. — . . . გ. ნამორაძისა.
6. უკანასკნელი ამბები.	11. ქართული თეატრი. — რაესი.

შეკითხვა გაზეთ „კავკასიის“ რედაქტორს

მოწყალეო ხელმწიფე! ახალ ეგზარქის მომავალმა ჩამოსვლამ საქართველოში გამოიწვია რამდენიმე წერილი იმ გაზეთის ფურცლებზედ, რომელსაც თქვენ რედაქტორობთ. სულ უადგილოდ და უმიზეზოდ თქვენმა გაზეთმა გაიხსენა საზიზღარი და ჯერაც განზრახ გამოაუქმებელი მკვლევლობა ეგზარქი ნიკონისა. ამ მკვლევლობის გახსენებით გაზეთს აღბად აზრად ჰქონდა ჩირქი მოეცხო მართლმადიდებელ ქართველ სამწყსოსთვის და აშკარად

განაცხადა ეგზარქის ქართველებისგან მკვლევლობა. ასეთმა განცხადებამ გამოიწვია უკიდურესი გულის წყრომა მთელის ქართველობისა — საზოგადოებაში და პრესაში. პრესამ დაჰგმო თქვენი გაზეთის საქციელი, ხოლო, რამდენადაც ჩვენ ყურამდის მოაღწია, ამავე თაობაზედ გაზეთის რედაქციასთან მოლაპარაკება ჰქონდა გუბერნიის მარშალს თავად აბხაზს, მაზრის მარშალთა თანადასწრებით. ჩვენ არ ვიცით დაწვრილებით ამბები ამ მოლაპარაკებისა, არც ის ვიცით რა პასუხი მიიღო თავადმა აბხაზმა. ჩვენ წარწმუნებულნი ვართ მხოლოდ მასში, რომ საცა ამისთანა მძიმე ბრალდებაა, იქ თავადი აბხაზი საბუთსაც მოითხოვდა, მაგრამ გავიდა რამდენიმე ხანი იმავე გაზეთის ფურცლებზედ კვლავ გამეორდა ბრალდება იმ განსხვავებით, რომ სის-

ხლის ქორები-ქართველებზედ უფრო მეტი ცბიერებით იყო ნათქვამი. გვაქვს რა სახეში ასეთი მძიმე ფაქტი ბრალდებისა, ჩვენ თავს მოვალედ ვრაცხთ გაგახსენოთ შემდეგი ფაქტიც.

სულ ახლო წარსულში გამოქვეყნდა მეფის მოადგილის გრაფ ვორონცოვ-დაშკოვის მოხსენება, სადაც დაწვრილებით იყო აღწუსებული მთავრობის შეხედულება კავკასიის ვითარების შესახებ. მოხსენების იმ ადგილებში, რომლებმაც კი ჩვენამდის მოაღწიეს, და სადაც გრაფი საქართველოს ეხება ჩვენ ვერ ვნახეთ ვერც ერთი ისეთი ადგილი, რომელიც დაახლოვებით ნიშანს მაინც იძლეოდეს იმისას, რომ ქართველებს ბრალად ასეთი მძიმე დანაშაული ედებათ. ჩვენ არც ის გვგონია, რომ გრაფი განზრახ მალავდეს ისეთ თვალსაჩინო მოვლენას, რომ ერი, რომელიც ას წელიწადზედ მეტია იმპერიის სამხედვრებში იმყოფება, შესაძლებლად ხდიდეს მღვდელმთავრის ავაზაკურად მოკვლას, თუნდაც არაკანონიურისაც, როგორებადაც ჩვენ მიგვაჩნია რუსი ეგზარქები. ექვს გარეშეა, ასეთ მოვლენას მეფის მოადგილე მათს უდიდებულესობას ვერ დაუმაღავდა, თუ კი მას ჩვენში ადგილი ექმნებოდა, რაკი ეს არ არის უქვეშევრდომილეს მოხსენებაში აღნიშნული, სჩანს არც ბრალდება არსებობს და ჩვენც ეს უკანასკნელი მიგვაჩნია მთავრობის ოფიციალურ შეხედულობით.

გვაქვს რა მხედველობაში სწორედ ეს უკანასკნელი გარემოება, საჭიროთ მიგვაჩნია მოგმართოთ შემდეგის კითხვით, მოვალეა თუ არა გაზეთი „კავკაზი“ გაიზიაროს უმაღლეს მთავრობის აზრი და როგორ ხდება, რომ ერთსა და იმავე მოვლენის შეფასებაში მთავრობის უნცროსი აგენტები ასე განსხვავდებიან უმაღლეს მმართველობისაგან? ორში ერთია: ან მთავრობას არა სწამს ქართველობის დანაშაული ეგზარქი ნიკონის მკვლელობაში და მაშინ თქვენ უფლება აღარა გაქვთ ავრცელოთ სისხლის ქორები, ან და გაზეთი „კავკაზი“, როგორც ოფიციალური დაწესებულება, ძალიან კარგად არის საქმეს გაცნობილი, დარწმუნებულია ქართველების დანაშაულში, მაგრამ მაშინ ჩვენ გვაოცებს უქვეშევრდომილესი მოხსენება, რომელშიაც ქართველების ასეთ მძიმე დანაშაულზედ ერთი სიტყვაც არ არის ნათქვამი.

გახსლებთ რა ამ შეკითხვას, ეურნალ „კლდეს“ რედაქცია იმედოვნებს, რომ ამ საკითხს გულდას მით მოეკიდებით.

ზოგიერთ ჩვენ მოღვაწეთა საურთაღებოდ

მას შემდეგ, რაც საქართველომ თავი დააღწია იმ განადგურების და გადაშენების იდეებს, რომელთა მქადაგებელი მას ბარბაროსებივით შემოესივნენ, ეროვნულმა თვითცნობიერებამაც ძლიერ იმატა. დღეს ყველასათვის ცხადია, რომ ჩვენმა ერმა სულ სხვა გზა ამოირჩია თვისი ბედნიერებისა და თავისუფლების განსახორციელებლად. მას აღარა სწამს იმ „ფილოსოფოსთა“ „თეორიები“, რომელთაც მიზნად ჰქონდათ ერის დაღუპვა და მისი სამუდამოდ მოკვლა. მოტყუებულმა და აბუჩად აგდებულმა, გალატაკებულმა და უცხოელთათვის მსხვერპლად შეწირულმა ქართველმა ერმა იგრძნო თვისი უბედურება და ბრმა და ჭკუა დახშულ „განმანათლებელთ“ ზურგი შეუბრუნა.

განა გულშემზარავი არ არის მთელი ერის მიერ თვისი თავის უარისყოფა? განა დიდ უბედურებად არ უნდა ჩაითვალოს ბრძოლა ერისა თვისი ისტორიის და კულტურის წინააღმდეგ? ერის მოწინავე ინტელიგენციის მიერ ამხედრება საკუთარის ენისა და მწიგნობრობის წინააღმდეგ? დიად, ეს თავის-თავის უარისყოფა, თვისი ისტორიის, კულტურის, მთელი თვისი დიდებული წარსულის აბუჩად აგდება, ჩვენში აშკარად ხდებოდა.

მაგრამ ხალხმა გაიღვიძა. სოციალიზმის სახელით დაღუპულმა ერმა თვისი მდგომარეობა უფრო მეტი სინამდვილით გასინჯა. და კიდევ რომ ამ გასინჯვამ იგი საბოლოოდ გაანთავისუფლა დამშულ ფანატიკოსთა ხელთაგან. დღეს იგი, ერი, ახალ მუშაობას იწყებს: მან გაიხსენა თვისი წარსული, კვლავ შეიყვარა თვისი ენა და თვისი ეროვნული აღორძინება უპირველეს საჭიროებადა სცნო.

მართალია, ესეთი გადამუშავება ჩვენი აზროვნებისა, ესეთი გაცოცხლება ჩვენი კულტურისა ნელ-ნელი ნაბიჯითა სწარმოებს. მაგრამ თავს უკვე ვუშველეთ, რადგან დაწყებული საქმე უნდა ბოლომდის მივიდეს. იმედმა კვლავ გაიღვიძა და შინაური თუ გარეული მტერი ვეღარ შეგვაშინებს.

* *

მაგრამ ისიც ცხადია, რომ ეროვნულ ასეთ აღორძინებას სჭირია რაიმე ფორმა: ეს ფორმა კი უნდა შეეფერებოდეს თვით ხალხის შემეცნებას და

მის შეგნებულ მუშაობას. ერთი სიტყვით, ნაციონალურ თვითშემეცნებას თან უნდა მოჰყვეს მთელი ერის შინაური თუ გარეშე ინტერესთა სისტემატიზაცია. შეგნებულ ერს აღარ ჰყოფნის ფრაზები, ბავშვური სიყვარულის დეკლამაციები, „პატრიოტული“ სტატიები და „პატრიოტული“ ფანტაზიები. მას სჭირდება მკაფიო პროგრამა თვისი რეალური ინტერესებისა, მკაფიო მეთოდი იმ ბრძოლისა, რომელმაც იგი უნდა იხსნას განადგურებისაგან და შემოსეულ მტერთა დაპყრობისაგან. საკმარისია, რომ შევხედოთ სხვა პატარა დამორჩილებულ ერთა ბრძოლას ცხოვრებისათვის, რომ დავრწმუნდეთ ასეთი პროგრამის აუცილებლობაში. და აი სწორედ აქ სდგება საკითხი! გვაქვს თუ არა, ჩვენ, ქართველებს, ასეთი პროგრამა მოქმედებისა და აქვს თუ არა ჩვენ ბრძოლას არსებობისათვის რაიმე სისტემატიური, გამაერთიანებელი ხასიათი?

უნდა ვაღვიაროთ, რომ ჩვენ ნაციონალურ აღორძინებას თან დაჰყვა ის სიმპტომები, რომლებიც ახასიათებდნენ ჩვენ ანტი-ეროვნულ სიავადეს: რეალურ ინტერესთა შეუგნებლობა, ფანტაზიებით სავსე არტილერიის ხმარება ბრძოლაში. ამას თან მოჰყვა ზოგიერთ ჩვენ ეროვნულ მოღვაწეთა შიში მოწინააღმდეგეთა წინაშე და მათი არშეიყოფა დამლუბველ თეორიებისადმი. მათი შეგნება ვერ ბედავს მკაფიო ფორმის მიღებას, მათი მოღვაწეობა ვერ ბედავს კატეგორიული ხასიათის შექმნას. მთელს მათ მოქმედებას რაღაც შეშანებული, არა-პირდაპირობის ელფერი სდევს. და ვინაიდან მათ არ ძალუძთ ეროვნულ აღორძინების საქმეს მისცენ რეალური უტოპიებისაგან თავისუფალი, პროგრამა, ჩვენი მოღვაწე ინტელაგენციის ერთი ნაწილის მუშაობაც რაღაც ბუნდოვანი, ვაურკვეველია.

ამ ნაწილს ჩვენი ინტელიგენციისა არც წვადის დაწვა სურს და არც შამფურისა. თვის მოქმედებას-მოღვაწეობას ეროვნულადა სთვლის და ამასთანავე ქართველობის ერთს ნაწილს უსაზღვრო ფანტაზიებით ამიწებს და თავიანთ მოწინააღმდეგეთ თვის უკიდურეს რადიკალიზმში არწმუნებს.

განა შესაწყნარებელია, რომ ეროვნების და ერის იდეალთა მატარებელ მოღვაწეთ თავიანთ მოქმედების საფუძვლად რაღაც ორქოფული, უცხოელთა მიერ შექმნილი და მთელი ჩვენი ეხლანდელი მდგომარეობის მიერ უარყოფილი, იდეა ედოს? განა შესაწყნარებელია, რომ ამ მოღვაწეთ სასარცხვილოდ მიაჩნდეთ პატრიოტის ეთიკეტი და

თავიანთ ეროვნულ მოღვაწეობას სოციალურ თეორიებს უმორჩილებდნენ? რასაკვირველია, ჩვენ კარგად ვიცით, რომ ბევრ ამ მოღვაწეთათვის სოციალურად უტოპიური თეორიები მხოლოდ მთქმნელ-მდეგეთა მოსატყუებელი საშუალებაა, მაგრა, ამის და მიუხედავად, ესეთი შემეცნება თვისი ვალდებულობისა ნიშნავს მათ, ამ მოღვაწეთა, მორალურ და გონებრივ მშიშარობას.

* * *

ჩვენ გვჭირდება, როგორც ამას ზემოდ ვამბობდით, მკაფიო რეალური პროგრამა. ჩვენი ერის რეალურ ინტერესთა შეგნებაზე დამყარებული ასეთი პროგრამა შეუძლებელია, თუ ჩვენ კატეგორიულად, პირდაპირ უშიშრად არ განვაცხადებთ: თუ როგორნი არიან ჩვენი ინტერესები, თუ ვინ არის ჩვენი მტერი და ვინ არის მოყვარე, თუ რა გვსურს და როგორა გვსურს. მხოლოდ ასეთ პროგრამას შეუძლია სამუდამოდ მოისპოს ჩვენში ხელოვნურად შექმნილი ორქოფული პირობები ჩვენი ეროვნული მუშაობისა და გააერთიანოს ერის ყველა ნაწილები მათ საერთო რეალურ ინტერესთა შემეცნებითა. რასაკვირველია, ესეთი პროგრამის შექმნას ერთგვარი გმირობა სჭირდება, რადგან ბევრ ჩვენ მოღვაწეთათვის პოლიტიკური და სოციალური ზომიერობა სასიკცხვოა, მათთვის მხოლოდ უკიდურესობას და იდეურ ორიგინალობას აქვს მნიშვნელობა. მაგრამ თვით ნაციონალური თვით-შეგნება აიძულებს ყველას ჭკუიანად და მორიდებით მოეპყრან ეროვნულ საქმეებს.

რასაკვირველია, რომ ჩვენს მუშაობას ხანდის ხან, „დიპლომატიური“ მოქმედებაც დასჭირდება. ყველას ვერ გეტყვით, თუ რას ვშვრებით, ყველას ვერ მოგიწვევთ ჩვენ ეროვნულ ბანკეტზე, ყველას ვერ გადვუშლით ჩვენს სულს და გულს, მაგრამ ამის და მიუხედავად ჩვენ შეგვიძლია აშკარად, საქვეყნოდ ვაღიაროთ ჩვენი უფლებანი, აშკარად და საქვეყნოდ გამოვაცხადოთ ჩვენი ეროვნული სრულწლოვანება და თავისი თავისმორჩილებისაგან დაღწევის სურვილი: ეს მორჩილება იქნება პოლიტიკური თუ ეკონომიური აშკარაა, რომ დღევანდელ პირობებში არც ისრე ადვილია ასეთი პროგრამის ცხოვრებაში გატარება. ჩვენს კულტურულ გამოცოცხლებას, ჩვენ უფლებათა დაცვას წინ აღუდგებიან მტერნი მრავალნი მაგრამ განა ამან უნდა შეგვაშინოს? განა შესაძლებელია ბრძოლა არსებობისათვის, რომ ვინმეს ან რასმეს არ შევებრძოლოთ?

ამაზე ბევრი ლაპარაკი აბა რა საჭიროა! მაგრამ ვინაიდან სხვა და სხვა გვარ პირობებთან გვექნება ბრძოლა, საჭიროა, რომ მუშაობასაც სისტემატიური და ერთსულოვანი ხასიათი ჰქონდეს. ეს კი შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ კულტურული მუშაობა რაციონალურ საფუძველზე იქნება დამყარებული, რომ თუ ხალხში შევიტანთ არამც თუ განათლებას არამედ მასში გავალრმაგებთ ეროვნულ და თვით-შემეცებას და მის გულში გავაღვიძებთ პატრიოტულ გრძნობას. მხოლოდ შეგნებულ ჰკუიან პატრიოტიზმს შეუძლია ერის გამაგრება და მისი მომავლის ბედნიერებად შექმნა ესეთი აზრი ისრე მართალი, ისრე დაურღვეველი აქსიომაა, რომ ყველა თავისუფალმა ერმა მხოლოდ მისი შეგნებით იხსნა თავი განადგურებისაგან.

* * *

მაშასადამე ეროვნულ გრძნობის და პატრიოტიზმის გასაღვიძებლად ჩვენში საჭიროა კულტურული მუშაობა. ამ მუშაობაზე ბევრს არას ვიტყვით. იგი ყველასთვის, ვინც საქართველოსათვისა ზრუნავს, მკაფიო და აუცილებელ მოთხოვნილებას წარმოადგენს. ამ მუშაობას ჩვენში უკვე ფართო ხასიათი მიეცა, რასაც თან დაჰყვა სკოლებისა და ჟურნალ-გაზეთების გამრავლება. წიგნთ-გამომცემლობის აღორძინება და სხვა. აქ გვსურს მხოლოდ ორიოდ სიტყვა ვსთქვათ ჩვენი ერის ეკონომიური აღორძინების შესახებ. ექვს გარეშეა, რომ თუ კულტურულ მუშაობას, თან არ მოჰყვა ეკონომიური მუშაობაც, ჩვენ ძნელად დავალწევთ თავს ჩვენს დღევანდელს მდგომარეობას. საჭიროა, რომ ეკონომიურად საქართველომ წელი წამოიდგას და სხვის ბატონობას თავი დააღწიოს. ამას კი სჭირდება ერთი მხრით ჩვენი მეურნეობის, მრეწველობის და ვაჭრობის თანამედროვე შინაარსით გაღვიძება-განვითარება, და მეორეს მხრით ჩვენი მიწა-წყლის და ჩვენ მიერ შექმნილი საქონელის შემოსეულ ერისაგან დახსნა. ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, თუ რა არის საჭირო ქართულ მეურნეობისათვის. იგი არის საფუძველი ჩვენი ცხოვრების და მის საბედნიეროდ უკვე მუშაობენ შეგნებულნი და საქმის მკოდნე პირნი. დროსთან ერთად ისიც გამაგრდება და მასზე დამყარებულ იმედებს გაამართლებს. რაც შეეხება მრეწველობას და ვაჭრობას — აი სად გგჭირდება განსაკუთრებული ენერჯია და შეუპოვარი ბრძოლა. რაც უნდა ჩვენი თავი კაცობრიობის მოყვარულად გამო-

ვაცხადოთ, რაც უნდა ვეცადოთ ზთგიერთ ჩვენ გრძნობათა გულში ჩაკვლა, ამ დარგთა აღორძინება დამოკიდებულია იმისაგან, თუ როგორ მოვიქცევით ჩვენ სომეხთა საკითხში, ე. ი. ჩვენი ეროვნული ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარება და დამყარებულია იმაზე, თუ როგორ მოვიქცევით იმ ხალხის წინაშე, რომელმაც თავისი კომერციისა და მრეწველობის ბაზისად ჩვენი ქვეყანა გაიხადა.

ამგვარად, თუ პირველი პუნქტი ჩვენი ეროვნული პროგრამისა უნდა შეადგენდეს განათლების შეტანას ხალხში და მასში ეროვნული შეგნების პატრიოტიზმის განვითარებას, მეორე პუნქტი ამავე პროგრამისა უნდა იქმნეს შემუშავება თავის დაცვის შეგნებისა შემოსეული ერებისაგან.

თუ რატომ არის საჭირო ესეთი შეგნება, თუ რისთვის ვერ შევძლებთ ჩვენ ქართველები, ჩვენ ეკონომიური აღორძინების განხორციელებასთან ერთად სომეხებთან ძმურად ცხოვრებას, ამას მომავალ წერილში ვაჩვენებთ მკითხველს. აქ კი საჭიროა ვსთქვათ, რომ თუ კულტურულად სომეხები ჩვენ ვვრას გვაკლებენ, ეკონომიურად ისინი ჩვენ პირდაპირ სასტიკ ბრძოლას გვიცხადებენ. და მხოლოდ ერთი ნიშნში აგრესიული პოლიტიკის და ჩვენი ეროვნული მათგან თავის დაცვის შეგნების შექმნის საჭიროებასა: სომეხმა მანთაშევმა შიგ შუაგულ ქართლში შეიძინა დიდი მამული, რომელიც გადაგვარებულმა ქართველმა ჩაუგდო ხელში.

ვ. ლამბაშიძე.

ლონდონი.

ისინი და ჩვენ

ისინი ამბობენ — კარგი სომეხი, ჩინებული ვაჭარი, განათლებული კომერსანტი, მდიდარი მრეწველი, ნაღდი ვექსილი, სარგებელი, ბანკი, მილოვი, ხატისოვი, ეჩმიადინი.

ჩვენ ვამბობთ — კარგი სოციალისტი, იდეური ფედერალისტი, დიდებული კრიტიკოსი, ვალები, ნედლომკები, ვექსილის პროტესტები, რუსული გაზეთები, ფ. მახარაძე, ფ. მახარაძე, ფ. მახარაძე.

ისინი სწერენ — სომხის საკითხი, სომხის საკითხზე, სომხის საკითხით.

ჩვენ ვსწერთ—განხეთქილება ს.-დ. ფრაქციისაში, ს.-დ. ფრაქციის განხეთქილება, განხეთქილება სოციალისტურ ფრაქციისა.

ისინი ქადაგებენ—ააშენეთ ბანკები, აქციონერული საზოგადოებანი, სავაჭრო სახლები და სჭამეთ თქვენი მტრები.

ჩვენა ვქადაგობთ—ააშენეთ ახალი კლუბები, სჭამეთ ერთმანეთი, სჭამეთ თქვენი თავი.

- ისინი ყიდულობენ — ჩვენ ვყიდით
- ისინი აშენებენ — ჩვენ ვანგრევთ
- ისინი მდიდრდებიან — ჩვენ ვლატაკდებით
- ისინი ხარხარებენ — ჩვენ ვსტირით.

ეკალი.

ა რ ა გ ვ ი

მთანი ცის კიდურს მიჰსვენებიან,
დაბლა არაგვი მიშხუის, მიჰყეფს;
უფსკრულნი ბანსა ეუბნებიან
მის ცრემლ-მორეულ მწუხარე ზვირთებს.
არაგვო—ცრემლო ქართლოსის ძეთა —
ჭირისუფალო დიდი წარსულის,
ვის უმღერ ჰანგსა მგლოვიარეთა,
ვის უმღერ ჰანგსა, გამკვეთსა წყლოლის?
რა ხანი არის ჰქვეითინებ მწარედ,
მაგრამ არ გვეტყვი ქვეითინის საგანს;
რისთვის დასტირი ივერსა ცხარედ,
როგორც მშობელი ცარიელს აკვანს?..
მელნის საჭურჭლედ მოვიდგი გული,
გული აღსავსე ნაღვლით და სევდით,
შიგ ვაწებ კალამს ცრემლმორეული
და ვწერ, თუ ქართლით ვით გამოვძევედით.
არაგვო, მითხარ: შენც ამ ვაებას
ამ ბედსა სჩივი დევნილთა წესით,
თუ იხსენიებ მიცვლილს დიდებას
მშობლიურ ოხვრით, მშობლიურ კვენესით?!.
მაგრამ ეჰ, ვიცი; როცა ხელებზე
აღევთ ბორკილი, გულისა მგვემლი,
დაცემულ ერის გმირთ ნანგრევებზე
გაისმის ხოლმე ლაჩრული ცრემლი!

ორენა.

ღვთისმშობლის ოინბაზი

(ანატოლ ფრასისის)

I

ღუდოვაკო მეფის დრას იუო საფრანგეთს ერთი სწუაღი ოინბაზი, სადაობით კომპიენელი, სასუელად ბანხაბა, რომელიც ქადაქ-ქადაქ დადიოდა და აჩვენებდა ხალხს თავის დანესა და სიმარჯვეს.

ბაზრობის დღეს გამოვიდოდა შოედანსუ, კაიშლი-და ძველსა და გაცვეთილს ხალიჩას, და ჯერ რომ უმაწვილდბი და უქში ხალხი მოენადარებინა, მოჭეუებოდა ხუმრობას, რომლებიც ერთის ძველის ოინბაზისაგან ესწავლა, და რომელსაც შეუცვლელად იმეორებდა. მერე უცნაურად დაიგრიხებოდა და ცხვირზედ შეურხეულად კალის თეფშს შეიდგამდა.

ხალხი ჯერ უგულოდ უცქერდა.

მაგრამ როცა უარაზედ შემდგარი ექვსს ბრჭევი-ნავს სზილენძის ბურთს ფეხებით აკდებდა და დაიჭერდა; ან როცა ისე გადიხრებოდა, რომ კეფას ქუსლებზედ მიატანდა და ტანს ბორბალსავით დაარგვალუბდა, და ამავე დრას თორმეტს დანას ჰკურმი შეათამაშებდა, მაშინ ხალხში გაისმოდა გაკვირვების ხმა, და მისს ხალიჩაზედ ფუფი წვიმასავით მოდიოდა.

მაგრამ კომპიენელ ბანხაბას მაინც უჭირდა ცხოვრება ისევე, როგორც ბევრს სხვას, ვინც თავის ნიჭით თავს იჩინს.

თუმცა ოფდითა შირისა თვისითა შოულობდა შურსა თვისსა, მაგრამ იტვირთიდა უმეტეს თვისის წილისა ჭირთა, რომელიც მოსდევს ცოდვასა მამისა ჩვენისა ადამისსა.

ამას გარდა რამდენიც სურდა იმდენს ვერ ხელოვნობდა. მის უცნო ხელობის გამოსახენად, როგორც ხეხილს ვუავილისა და ხაუოფის გამოსადეგად, მზის სითბო უნდა ჰქონოდა და დღის სინათლე. ზამთარში უფურცლო ხესავით იუო, თითქმის მკვდარი. გაეინული მიწა ოინბაზს როდი სწუალობდა. და ვით საარაკო ჭრიჭინას ზამთრობით სიცივე და შიმშილი აჭირვებდა. მაგრამ, რადგანაც უბრალო გულის კაცი იუო, თავის ჭირს მოთმინებით იტანდა.

თავის დღეში არ დაფიქრებულა სიმდიდრის წარმოქმნაზე და არც კაცთა უოფის უთანასწორობაზე. მტკიცედ კი სწამდა, რომ სააქაო თუ ცუდია, საიქიო აუცილებლად კარგი იქნებაო, და ეს იმედი გულს უმხნეუბდა. არა ჰგვანდა იმ ქურდ-ბაცაცა და ურწმუნო ოინბაზებს, რომელთაც თავიანთი სული ეშმაკისთვის

მიუყიდნიათ, არას ღრთს არ დაუგმია სხელი ღვთისა; სტეფანოსმა ხატისხად, და თუშცა ცალი არა ჭეჭანდა მაგრამ გული არ უთქმიადა ცოდვისათვის მოფურის თვისისა, ვინაიას გან დედაკაცი მტერის ძლიერის კაცისა, რასაცა ცხადჰყოფს ამბავი სამსონისა, სძლეოა წერილში მთხრობილი.

მართლად, არ იყო ამგვარი ხორციელის სურვილისა, და უხელადოდ უოფნა უფრო ეძნელებოდა, ვინემ უდედაკაცოდ, რადგანაც. ზომიერების გარდაუსვლელად, უფარდა სმა, როცა ცხელდა. იყო კაცი ხატისხა, ღვთის-მომში და მეტადრე უოვლად-წმიდის ქალწულის მოსავი. ეკლესიაში ისე არ შევიდოდა, რომ ღვთის-მშობლის ხატის წინ მუხლი არ მოეყარა და არ შეეკედრნა:

„დედაც ღვთისათ, იზრუნე ჩემის ცხადრებისათვის, ვიდრე ღმერთმა იხუბოს ჩემა სიკვდილი და როცა მოეკვდე მომხანიჭებიც შევბანი სსეოფეკლისანი.“

II

ერთს სელამას, წვიმიანი დღის შემდეგ, როცა ბარნაბა დადგნებულა და მოეუზულა, თავის ძველს ხალიხში გახვეულ და იღლიაში ამოდებულ სხილენძის ბურთობითა და დანებით, ქუჩაში მიდიოდა და ეძებდა თავის შესათვარს, რომ უფასშემოდ დაეძინა, შეხვდა ერთს ბერს იმავე გზით მამავალსა, და ზრდილობიანად მიესალამა. რადგან ორნივე ერთს ხაბიჯით მიდიოდნენ, ერთმანერთს გამოკლავარაჩენ.

— ამხანაგო, ჰკითხა ბერმა, რადა ხარ თავით ფეხამდე მწვანედ ხანძრული? რომელსაჲ მისტერიაში მასხარას ხომ არა თამაშობ?

— სულაც არა, მამო, მიუგო ბარნაბამ. აა როგორსაც მიხედავთ, სახელად ბარნაბა მქვან და ხელობითაინბაზი გახლავარ. ამ ხელობაზედ უკეთესი ქვეყანაზე არა იქნებოდა რა, უფველ დდე რომ ბურს იძლეოდეს.

— ძმაო ბარნაბა, უთხრა ბერმა, მოუფიქრებლად ჩუ ლავარაკობ. მონაზონობაზე სარეკეთესო ხელობა არა არის რა. მონაზონობაში ადიდებენ ღმერთსა, ღვთის-მშობელსა და წმიდათა, და მოწესის სიღაცხდე განუწვევტელი უფლისა მიმართ ქებაა.

ბარნაბამ უპასუხა:

— მართლეს ბძანებთ, მამო, სიბრძეუით მომივიდა როცა ვსთქვი. ოღონდაც, თქვენი ხელობა ჩემსას ვერ დაედრება. თუშცა დიდი ღირსებაა, კაცმა რომ ცხვირზედ ჯახი შეიდგას, ჯახზე დრამა და ისე იტეკოს, მაგრამ ეც ღირსება მაინც თქვენსას ვერ შეეწინება. ნეტა მეც თქვენსავით, მამო, უფველ დდე წირვას ვწირავდე, მეტადრე უოვლად წმიდას ქალწულსა, რომელსაც განსა-

კუთრებით თაუასისა ვცემ. დიდის სიამოვნებით ხელს ავიდებდი ჩემს ხელობაზედ, — რომლითაც ვაფიქრებ სხელი სუასონიდან მოყოლებული მოვემდე ექვსას ქალქსა და სოფელში, — და ბერად შევდგებოდე.

ბარნაბას წრთელობამ ბერს გული მოუღობა და რადგანაც გამარჩევა არ აკლდა, სცხა რომ ბარნაბა ერთაიმ მართალ კაცთაკანა იყო, რომელთაზედა უფალმა ჩვენმა სთქვა: „იყავნ მშვიდობა მათთანა ქვეყანასა ზედა!“ და ამიტომაც მიუგო:

— წამომეყუ, ძმაო ბარნაბა, და აღიკვეცე ბერად იმ მოხასტერში, სადაც მე წინამდვარდა ვარ. ვინც მოიყვანა უდაბნოს მარიამ ეკვიბტელი, იმან შეგყარა ჩვენ რათა წავიდდე გზას ცხანებისასა.

ასე შედგა ბარნაბა ბერად. იმ მოხასტერში სადა ის აღიკვეცა, ბერები გაფუფოებთ მსახურებდნენ უოვლად წმიდას ქალწულსა, და მისს სადიდებლად თითოეული იღვწოდა უოვლის მეტნიერებითა და უოვლის ხელოვნებითა, რომელიც ღვთისგან ჰქონდა მიანიჭებული.

წინამდვარი, კერძოდ თვისად, სთხზავდა წიგნებსა, სადაც განიმარტებდნენ, სქოლასტიკის წესისაგერ, სთხრებანი დედისა ღვთისისანი.

მამა მაგრივე გადმოსწერდა ამ თხზულებებს გამოცდილის ხელით გაეშვიდს ქალაქზე.

მამა აღექსანდრე ამკობდა ამ წიგნებს ტერფა ხასტუბითა. ხატავდა ზეციერს დედოფალსა, მჯდომარეს სოლომონის სუდარზე, რომელსაც იცავდნენ ოთხნი ღოშნი. მის სხივ მოსილის თავის გარშემო დაჭფორინავდნენ შვიდნი ტრედნი, რომელნიც არიან შვიდნი ნიჭნი სულისა წმიდისანი: ნიჭნი სიბრძნისა, გონიერებისა, რჩევისა, სიმხნისა, ცოდნისა, ღვთის მსახურებისა და ღვთის მოშისა. ღვთის-მშობელს ახლდნენ ექვსნი ქალწული ოქროს თმინნი: კაცთ-მოყვარება, კეთილ-გონიერება, განმარტება, ხატოვი, ქალწულობა და მორჩილება.

მის ფეხითთ გამონატული იყო ორი ხატარა ადა მინი შიშველი და სქეტაკი, მუხლ-მოყრილი და ხელაპყრობილი. ესენი იყვნენ სულნი, რომელნიც თავანთის ცხრებისათვის ეგადრებოდნენ, დიაღამც არა ამოდ, მისს უოვლად ძლიერს მეოხებასა.

სხვაგან მამა აღექსანდრე ხატავდა ევას შირისშირ მარიამისა, რათა ერთბამად იხანებოდეს ცოდვაცა და ხსნაცა, დედაკაცი შეურაცყოფილი და ქალწული განდიდებული. ამავე წიგნში შეენოდა კიდევ ჯურღმული წელისა ცხოველისა, წუარო დაბეჭდული, შროშანი, მოვარე, მზე და მტელი დახშული, ხახსენები ქებათა ქებაში, ბჭე ზეცისა და ქალაქი ღვთისა, და იყვნენ ხატნი ესენი სხენი ქალწულისანი.

მამა მარბოდ იყო აგრედვე ერთი სათუთი შვილობიანი მარიაშისა. განუწყვეტლივ სთლიდა ქვის ხატებსა, ამიტომ წვერ-უფლები, თმა და წარბები მტვერით გათუთრებული ჰქონდა, და თვალები მუდამ დასიებული და ცრემლიანი; ხალხი უამის ხიანობის თვისისა იყო სავსე ჯანთა და სიხარულითა. ასე საჩინოდ ჰგონებდა დედოფალი სასუფეველის თვისას შვილის საბერესა. მარბოდ სახავდა ღვთის-მშობელს სავარძელზედ მჯდომსა, თავს არტყავდა მარგალიტით მოსხმულს სხივსა და ფეხთა მისთა აუცილებლად აფარებდა კაბას კალთებსა, რამეთუ იტუვის მისთვის წიხსწარმეტყველი: „სიღი ჩემი — მტელი დახმული.“

ზოგჯერ სახავდა ღვთის-მშობელს ზვილს ურმად, მადლით სავსესა და თითქოს მეტყუელსა: „დედის მეტყულო ჩემითგან დმერთი ჩემი ხარი შენ“. (ფსალმ. 21, 10.).

იუვნენ აგრედვე იმ მონასტერში მელექსენი, რომელნიც სთხზავდნენ ღვთისმშობლის ენითა, ზრდად და ლექსად, ქებას ნეტარის ქალწულის მარიაშის სადიდებლად. იყო ერთი ჰიკარდელიც, რომელიც ლექსავდა ღვთის-მშობლის სასწაულებს მდაბიურის ენითა და რითებით.

III

ხედავდა რა ასეთს ქებათა ცილობასა და ასეთს მშვენიერს ღვაწლთა სამკაულს, ბარნაბა ჰგადებდა თავის უვიცობისა და ბუნობისათვის.

— ვაიმეო, თხზავდა ბარნაბა მონასტრის ბაღში მარტო რომ დადიოდა ხალხი, რა უბედური ვარ, რომ ჩემს ძმებსავით დირსუელად ვერ მიქია წმიდა დედა ღვთისა, რომელსაც შევწირე სიხვილე გულისა ჩემისა. ვაიმე, ვაიმე! უხეირო ვარ და ბრიუვი, და შენს სადიდებლად, დედა ღვთისათ, არც სამოძღვრო ქადაგების თქმა ვიცი, არც წესისაებრ დაუფიქრებლად თხზულების წერა ვიცი, არც ტურთა მხატვრობა, არც სისწორით თლილი ქანდაკება, და არც ლექსის თქმა ვიცი ხათვლილის მარცვლითა და წეობილის სიტყვითა. არა ვიცი რა მე, ვაკლახიანმა!

ასე სჩიოდა და სწუხდა ბარნაბა.

ერთს საღამოს ბერები რომ საუბარში ერთობოდნენ, ერთმა უამბო ვისიმე ბერის ამბავი, რომელმაც Ave Maria-ს (ციხარადენის) მეტი არა იცოდა რა. ეს მონაზონი უველსავან შეტყუებული იყო მისის უმეტრებისათვის; მაგრამ როცა მოკვდა, ზირიდგან ხუთი ვარდი ამოუვიდა სადიდებლად ხუთთა ასოთა Maria-ს სახელისათა, და ესრედ გამოცხადდა სიწმიდე მიტვალუბლისა.

ეს ამბავი რომ ბარნაბას ესმა, კვლავცა გაუკვირდა სახიერება უოვლად წმიდისა, მაგრამ ამ ნეტარის სიკვ-

დილის მაგალითმა ნუგეში მაინც ვერა სცა. რადგან მეტად გულმოდგინე იყო და სწავდა სამსახურით თვისის დედოფლისა, რომელი არს ცათა შინა. უარყოფილი

ექებდა ამისთვის დონესა და ვერ მშობსული დღითი-დედ უფრო სჭმუნავდა. მაგრამ ერთს დილას ადგა მხიარული და გაიქცა ეკლესიისკენ, სადც ერთს საათზე მეტი მარტო დაჰყო. ნასადილევს ხელმეორედ მივიდა.

და ამას იქით უოვლად დედა მიდიოდა ეკლესიას, როცა იქ არაგან იყო და რჩებოდა იქ სანამ სხვა ბერები თავიანთ ხელთვნებასა და ხელახლობაში ვარჯიშობდნენ. ახლა აღარც სწუხდა და აღარც სჩიოდა.

ასეთმა უცმაურმა უოფა-ქცევამ ბერები გააკვირვა. კრძანეთს ეკითხებოდნენ, ხეტა რას იმალება ეკლესიაში ეგრე მალ-მალე ძმა ბარნაბაო.

წინამძღვარმა, რომელსაც ვალად სძევს იცოდეს უოვლი წვლილი ძმების ცხოვრებისა, განიზრახა თვალური ედეგნა ბარნაბასათვის მის მარტობის დროს. და აჰა, როცა ბარნაბა ჩვეულებრივ ეკლესიაში ჩაკეტილიყო, უოვლი წინამძღვარი, მონასტრის ორის ხუცესის თანახლებით, მივიდა რომ კარის ხახვრეტით შეეხებინა ეკლესიაში რა ხდებოდა.

და ნახეს რომ ბარნაბა ღვთის-მშობლის საკურთხევლის წინ თავდაუარა შემდგარიყო და ფეხებით ექვსს სპილენძის ბურთსა და თარმეტს დანას ათამაშებდა. თავის ნაქებს თინებს ღვთის-მშობლის სადიდებლად აკეთებდა. თმმა ხუცესმა ვერ გაიგეს, რომ ის უბრადო კაცი ასე ახმარებდა თავისს ნიჭსა და ხელთვნებას უოვლად წმიდის სამსახურად, და შეძრწუნდნენ: „ვაჰ, მკრეხელიობაო!“

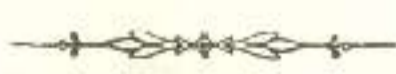
წინამძღვარმა კი იცოდა რომ ბარნაბა გულით უმანკო იყო, მაგრამ ჭკუაზე შეშლილი ეკონა. სამთავემ რომ დააზირეს ეკლესიაში შესულიყვნენ და გამოუვიანათ, ნახეს—უოვლად წმიდა ქალწული საკურთხევლის კიბეზედ ჩამოდიოდა, რომ ღურჯის მანდილის წვერით თავის თინაზისათვის შეუბრედ თფლი მოეწმინდა.

მაშინ ზირქვე დაეცა წინამძღვარი დასთქვა:

— ნეტარ იუვნენ წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ დმერთი იხილონ!

— ამინ! მიუგეს ხუცესებმა და მიწას ემთხვივნენ.

ალ. სარაჯიშვილი.

უკანასკნელი ამბები

„დონის“ საადგილ-მამულო ბანკის ოპერაციები. ამ სამი წლის წინად დიდი მითქმა-მოთქმა და აურზაური გამოიწვია იმ ამბავმა, რომ ჩვენს საადგილ-მამულო ბანკებს (ქ. თბილისისა და ქუთაისისას) ჰორიზონტზე ძლიერი მეტოქე გამოუჩნდა. ეს მეტოქე „დონის“ საადგილ-მამულო ბანკი იყო, რომელიც კავკასიის მთავრობას სთხოვდა, რომ მასაც მიეცეს ნება ამიერ კავკასიაში, და კერძოდ საქართველოში უძრავ ქონების გირაოდ მიღებისა და მემამულეებისათვის სესხის გაცემისა. მართალია ამ მხრივ განსაკუთრებული კანონი აქსებობს, რომლის ძალით იმ რაიონში, სადაც კდევც ორი საადგილ-მამულო ბანკი მუშაობს, მესამე საადგილ-მამულო ბანკის გახსნა აკრძალულია. მართალია, რომ მაშინვე თბილისის და ქუთაისის ბანკებმა ცხარე პროტესტი ამ ბანკის გახსნის შესახებ მთავრობას განუცხადეს, მაგრამ მიუხედავად ამისა ამიერ კავკასიის მთავრობამ მაინც მოუარა არსებულს კანონს და „დონის“ საადგილ-მამულო ბანკს ნება დართო თავისი ოპერაციები გაეხსნა მარტო გორის მაზრაში (1) კანონის დარღვევას მთავრობა თავისებურად ხსნიდა: ეს საერთო მხრის ინტერესებისათვის საჭიროაო. (ВЪ ИНТЕРЕСАХЪ КРАЯ) ეხლა როგორც ნამდვილ წყაროებიდან გვატყობინებენ „დონის“ ბანკი თავის ოპერაციებს სხვა რაიონებზედაც აფართოვებს. „დონის“ ბანკის მეთაურები გაკადნიერებულნი მთავრობის დახმარებით არ ერიდებიან არაფერს, რომ თავისი მოღვაწეობა მთელ საქართველოს მოსდონ. სხათა შორის დამახასიათებელია ის ხრიკი, რომელსაც მიმართეს „დონელებმა“ თავის ოპერაციების სხვა მაზრებში გადასატანად. ყოველ მაზრაში იჭერენ ერთ-ორ მამულის პატრონს, ჰპირდებიან დიდ სესხს და მათ მამულებს იგირავენ. მერმე ადგენენ შესაფერ მოხსენებებს მთავრობისადმი, რომ აი „სხვა მაზრებიდანაც სესხებს თხოულობენო“ და ნება მოგვეცით ამ რაიონებშიაც ოპერაციების მოწყობისაო. ამგვარად „დონის“ საადგილ-მამულო ბანკი, რომლის ზურგს უკან იფარებიან ძლიერი კაპიტალისტები და მათ შორის ჩვენი ნაცნობი სომხებიც, დღეს ხვალ ძლიერ მეტოქეობას გაუწევს ქართულ საადგილ-მამულო ბანკებს, და თუ ჩვენი ბანკის გამგებლები ენერგიულ ზომებს არ მიიღებენ „დონის“-საადგილ მამულო ბანკის მოღვაწეების წინააღმდეგ შესაძლოა და აუცილებელიც,

რომ უკანასკნელი დიდ ზიანს მიაყენებს ქართულ ბანკებს— შეუმციერებს შემოსევას და ამით ძალიან შეაფერხებს ბევრს საქონლის კულტურულ საზოგადოების საქმიანობის წინსვლას. რასაკვირველია, ეს ფაქტი ძლიერ გაახარებს იმ პოლიტიკოსებს რომლებიც „დონის“ ბანკის უკან იმალებიან, და ვფიქრობთ კიდევ, რომ რომ ასეთ „უკანონო მეტოქეობას“ სარჩულად პოლიტიკაც უდევს, მაგრამ მასთან ღრმად დარწმუნებულნი ვართ იმაშიაც, რომ ჩვენი ბანკების მოღვაწეები ერთი მხრით და ქართველნი მემამულენი მეორე მხრით იმდენ უნარს და პატრიოტობას გამოიჩინენ, რომ პირველნი შედგრად შეებრძვიან ამ საშიშ მეტოქეს და მეორენი არ ულალატებენ თავის ნაციონალურ ბანკებს და არც ერთი თავისი მამულის დაგირავებას ან გადაგირავებას ქართულ ბანკების გარეშე არ მოახდენენ.

სოხუმის ოლქში რუსების დასახლება. უკანასკნელ ხანებში ქუთაისის სახელმწიფო საბიწად-მომქედლო მმართველობას მრავალი თხოვნა მოსდის შინაგან რუსეთის მცხოვრებლებისა, რომელშიაც რუსები დასახლების სურვილს აცხადებენ ბათუმის და სოხუმის ოლქში.

გაზ. „გოლოს კავკაზა“.

„ხიზნები“ და პატრი დომინიკე მულაშვილი. ამ ჟამად პატრი დომინიკე მულაშვილის მკვლელობას ფარდა აეხადა. ამ ცნობილ ქართველ გლეხთა მოღვაწეს და მოამაგეს ტრალიკულ სიკვდილს დღეს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეძლევა, როგორც დამახასიათებელი ოსების „მიწის მადისა“ ქართლში და მათი განწყობილებისა ქართველ გლეხებთან.

ამ ამბავს მოგვითხრობს 15 კომლი ხიზაბავრელ გლეხებისა თავის თხოვნაში, რომელიც მიართვეს მეფის მოადგილეს ამ რამდენიმე ხნის წინად. 15 კომლი, სოფ. ხიზაბავრის (ახალქალაქის მაზრა) მცხოვრებლები (ქართველი კათოლიკეებია) მიწის სიმციკრის გამო გადმოვიდნენ ქართლში საჭირო მამულის შესაძენად და დაიგულეს სოფ. სკრასთან მამული, ყოფილი თავად კ. რ. შალიკაშვილისა. ეს მამული მაშინ გადავიდა საკუთრებად ქართულ სათავად-აზნაურო გიმნაზიის კომიტეტის ხელში და ხიზაბავრელებმაც მას მიმართეს. მოურიგდნენ ფასში. 1447 დესეტინას ყიდულობდნენ 40,000 მანეთად. აქედან — 20,000 მანეთი ბანკის ვალი თავისთავად

გადაიწერეს და დანარჩენი 20,000 მანეთი ნაღდად შემდეგ ორი წლის განმავლობაში პატრონებს უნდა ჩეებარაოთ. მაგრამ ამ დროს სოფ. სკრის ქართველმა გლეხებმა პრეტენზია გამოუცხადეს კომიტეტს, რატომ ჩვენზედ არ ჰყიდითო. მაშინ ხიზაბავრელებმა წინადადება მისცეს სკრის გლეხებს შეგვიამხანაგდით და ერთად ვიყიდოთო. სკრის გლეხებმაც თანხმობა გამოაცხადეს და ერთად ხიზაბავრელებთან შეიძინეს იგი, ძმურად გაიყვეს მამული და ვალი. მაგრამ აქ ქართველ გლეხთა ამხანაგობას მალე გამოუჩნდნენ მტრები. სოფ. სკრის ახლო მოსახლეობდნენ 17 კომლი ოსებისა. ერთი ჯგუფი—5 კომლამდის სცხოვრობდა სოფ. კოშკებში—მეორე 12 კომლი სოფ. იფნარაში უკანასკნელებმა ამხანაგობას გამოუცხადეს ომი: წადით ამ მამულიდან, ეს მამული მთლად ჩვენიაო, რადგანაც ჩვენ ხიზნები ვართო. მაგრამ მათი ხიზნობა მართალი არ ყოფილა. ორივე სოფელი მთავრობამ ხიზნებად არ სცნო და არ დაამტკიცა ხიზნობაში. მაინც კოშკელები და იაფნარელები არ სცხებოდნენ. ყოველ დღე ემუქრებოდნენ: გაეხირეთ აქედან თორემ ჩვენ გაჩვენებთ სეირსო.

დაუწყეს რბევა და აწიოკება. ხან ძნას დაუწვავდნენ, ხან სახლ-კარს. ერთს დღეს ერთ-ერთ სოფ. სკრის კალოზედ უცნობები დეეცნენ ძმ. კაკაშვილებს და ორივენი იქვე მოჰკლეს. კაკაშვილები ამხანაგობის ენერგიული მოთავენი იყვნენ და ყველა მის საერთო საქმეებს უძლოდნენ ამ მკვლელობის შემდეგ ამხანაგობის წევრნი ისე დამფრთხლან, რომ თუბრა მაგალითად სკრის გლეხებს შეჰქონდათ ბანკში ფული, ნაყიდ მამულში შიშისაკენ ფებს არ სდგამდნენ. ხიზაბავრელებმაც უკან დაიწიეს. 7 კომლმა, რომელიც დროებით დარჩა სოფ. ხიზაბავრაში და ჯერ არ გადმოსახლებულა სოფ. სკრაში - სამუდამოდ უარი განაცხადა გადმოსახლებაზედ. ერთი სიტყვით ისეთი ატმოსფერა შეიქმნა ამხანაგობის გარშემო, რომ ყველა ამხანაგები აქეთიქით იყურებოდნენ და გაქცევას აპირობდნენ.

ამ დროს გამოჩნდა პატრი დომინიკე მულაშვილი, ცნობილი თავის სიყვარულით ქართველ გლეხებისადმი და დიდი ქართველი მამულიშვილი (ის იყო მარჯვენა ხელი განსვენებულ ისტორიკოს თამარაშვილისა) პატრი დომინიკე ჩაუდგა სათავეში ამხანაგობას და ენერგიულად შეუდგა მათი საქმეების მოგვარებას, ამხნევებდა ამხანაგებს, მშისრებს არცხვენდა და შუამდგომლობდა მთავრობასთან.

მუშაობდა დომინიკე მულაშვილი თავგამოდებით და მიიღო ჯილდოც...

ერთს საღამო ხანს შეუვარდნენ ქართველი დომინიკეს სახლში იმავე სოფ. სკრაში. ჯერ ხანჯლით გაუჩხეს თავი და შემდეგ მათავეს...

ასე დაუბედნენ ოსები პირველ ქართველ გლეხთა ამხანაგობას, რომელთაც მიწის სივიწროვის გამო მოისურვეს თავის სამშობლოში თავისუფალ მიწის შექმნა, სადაც თავის ნებით შეხიზნულა 17 კომლი ოსისა. *)

რასაკვირველია, ამ 17 კომლსაც მიწა უჭირდა. მაგრამ განა მოსაფიქრებელია მათი ასეთი მადა? განა წარმოსადგენია, რომ ისტორიულ ქართველ გლეხს მისივე სამშობლოში, თავის მორწყულ ოფლით, ამავით და სისხლით მიწაზედ უცხო გადამთიელნი კუნჭულსაც აღარ ანებებდნენ?!

დღეს ყველაფერი წარმოსადგენია... ყველაფერი. საიდგანლაც გადმოსროლილია ლოზუნგი: სჭამეთ ქართველები! და სჭამენ კიდევ დილით, შუადღისას, ღამე . და ყელზედაც არვის ადგება.

ქ. კულ. მოყ. საზოგადოება აცხადებს, რომ ოთხშაბათს 13 ნოემბერს დეპუტატთა საკრებულოში მოხდება საზოგადოების წევრთა მორიგი კრება, რომელზედაც სხათა შორის არჩეულ იქმნებიან ასალი წევრებიც. დასაწყისი საღამოს 8 სათზედ.

მანთაშევი ქართლში იკალათებს. როგორც მკითხველებს მოეხსენებათ, აშურიანის ველი, ზომით 1100 დესეტინა, მილიონერმა მანთაშევმა შეიძინა.

ამ მაშულით სარგებლობს მეტეხი და ბარნაბიანთ კარი.

იმ 1100 დესეტინის გარდა, რომელიც მანთაშევი შეიძინა ქართველ შემამულეთაგან, კიდევ მოიძებნება იმის გვერდზედ სხვა მამულებიც, რომელნიც თავად გიორგი ამილახვარს და ქალბატონ ნინო ზანდუკელს ეკუთვნის.

როგორც დანამდვილებით გავიგეთ, თ. გიორგი ამილახვართან და ქ. ნინო ზანდუკელთან ყოფილან ვილაც აგენტები და ერთი ორად მეტი უძლევიათ, ვიდრე მამული ღირს. უკანასკნელთ უარი უთქვამთ მამულის გაყიდვაზედ. ახლა კი თითონ გლეხებს გაუმართნიათ მოლაპარაკება თავად გიორ-

*) სწავთა შორის ხიზაბავრელები სთხოვდნენ ოსებს. მოღით თქვენცა, წეგვიამხანაგდითო. მაგრამ უკანასკნელებმა კატეგორიული უარი განაცხადეს. მაელი ეს მამული—1447 დესეტინა ჩვენია და მართო ჩვენ უნდა დავერჩესო!

გი ამილახვრის მეუღლესთან, რომელიც დაუბუ-
 ლებია, მოგყიდით მამულს დესეტინას 100 მანეთად
 და, შეგიძლიანთ ნაწილ ნაწილ გადაიხადოთო. ქალ-
 ბატონი ნინო ზანდუკელიკი აი რასა სწერს თავის
 ნაცნობს: „იყო დრო, როდესაც ვფიქრობდი აშუ-
 რიანის გაყიდვასა, თუ დიდ ფასს მომცემდნენ. ეხ-
 ლა კი ძალიან დიდი ფასის მომცემიკა მყავს,
 მაგრამ არა ვყიდო: დესეტინა ურწყავ მამულში, რო-
 მელშიც წინად 80 მანეთს არ იძლეოდნენ, ეხლა 300 მ.
 იძლევიან, მაგრამ არა ვყიდო.“ ჩვენ დანამდვილებით
 ვიცით გლეხებს, მეტეხელსა და ბარნბიანთ-კარე-
 ლებს, გიორგი ამილახვრისათვის და ნინო ზანდუ-
 კელისათვის 8—9 თუმანზედ მეტი დესეტინაში არ
 უძლევიათ. აქედან კი აშკარადა სჩანს, თუ ვინ უნ-
 და ბრძანდებოდნენ ის ვაჟბატონები, რომელნიც
 ესე უღმერთოდ ახარებენ ფასს მემამულეებს. გლე-
 ხები კი ჯერაც არ არიან დარწმუნებულნი თუ
 იმათი ოფლით მორწყულ მამულს ვინმე შეეხება
 და ხენა-თესვის ნებას არ მისცემენ.

ამ მიზეზითაც გაიტანეს გუთანი და მთელი
 ველი აშურიანისა, უხნავი თუ სახნავი, გადახნეს იმ
 იმედით, როგორც სხვას ვაძლევდით დალას, ისე
 მანთაშევს მივსცემთო. მაგრამ მოსტყუვდნენ, რო-
 ცა ფარცხვის დრო მოვიდა, გლეხებმა აირჩიეს კა-
 ცები და გამოგზანეს თბილისში მანთაშევთან, რათა
 ნება მიეცათ გადახნული მამულების დაფარცხვი-
 სა. მაგრამ უარი მიიღეს. ეხლა გლეხ-კაცები ხელ
 მეორედ ირჩევენ კაცებს იმ იმედით, იქნებ, ეხლა
 მაინც მოგვცენ ფარცხვის ნებაო.

ვნახოთ რას ინებებს ბ. მანთაშევი და იმისი
 დამქაშები, იმედია ეხლაც უარით გამოისტუმრებენ.
 იმედია ქართველი საზოგადოება დატრიალდება და
 როგორმე გლეხებს მოარიგებს იმ მემამულეებთან,
 რომელთაც აშურიანის ნაწილი ჯერ კიდევ არ გა-
 უყიდნიათ და მით თავს ააცდენს იმ უბედურებას,
 რომელიც მოვლით ამ მამულის დაკარგვიათ. თორემ
 შესაძლებელია, დიდმა ფასებმა გასჭრან და ისიც
 ხელიდგან გამოეცალოს, ისედაც მებ-დაცემულ
 მეტეხ ბარნბიანთ-კარელებს.

ი. კ.

ანტონ ფურცელაძე

რამდენ რამეს ეუბნება ეს სახელი ჩემს მეხსი-
 ერებას! ეს უშიშარი და შეუდრეკელი რაინდი, რომელიც
 ყოველთვის და ყოველგან თავის ალაგას

იდგა და ნახევარ საუკუნის განმავლობაში არც
 ერთხელ არ გადაუხვევია და არ უღალატებია თავის
 არჩეულ პოზიციისთვის.

მშვენიერი შეხედულობის ვაჟბატონები: მშვენიერი
 ყოველთვის მზიარული, გაბედული, მამაცი,
 ცოცხალი მაგალითი იყო ქართულის გულგაუტე-
 ხელობის.

ყოველთვის სადა, მარტივი და მგრძობიარე,
 ანტონი ანდამატივით იზიდავდა ახალთაობას. იმისი
 სახლი, ჯიბე და მეგობრულად დროზედ გაწვდენი-
 ლი ხელი გზას აძლევდა მრავალ უილაჯობით გზა-
 დაბნეულ ადამიანს. იმის ოჯახში, იმის კერაზედ
 არა ერთი წრე ქართველის ახალგაზრდობისა გამო-
 იქნა და შემზადდა საზოგადო საქმეების მომუშა-
 ვედ.

დიმიტრი ყიფიანის სახლში მომართულის სა-
 ლონის, ამ პირველის და უკანასკნელის ქართულის
 სალონის, სადაც აღიძრა, შემუშავდა და განხორ-
 ციელდა წერა-კითხვის საზოგადოება, დრამატიული
 საზოგადოება, სათავად-აზნაურო ბანკის მოწყობა,
 ქართული გიმნაზიის დაფუძნება და სხვა მრავალი
 საზოგადო საქმეები ჩაისახა, სულის ჩამდგმელი და
 შეუღარებელი მესვეური ანტონი იყო. იმისი ცოც-
 ხალი სიტყვა, ენერგიით სავსე შეხედულობა და
 ჯანსაღი, ყოველ პესიმისტურ წუწუნს მოკლებული
 არსება, ყოველთვის გაბედულობას აძლევდნენ ჯე-
 რედ გამოურკვეველ უაწვილ კაცებს. მეტადრე დი-
 დი სამსახური მიუძღვის ანტონს ქართველ ქალთა
 გათვითცნობიერებაში. ის ყოველთვის მომხრე იყო
 ქალთა ემანსიპაციისა და ენერგიულად ეხმარებო-
 და, მხარს აძლევდა ყველა იმათ, ვინც კი ოდნავად
 მაინც გამოიჩინდა რაიმე სურვილს მოქმედებისას,
 ძველებური ქართული ოჯახის რუტინის დარღვევი-
 სას. რამდენი ქალი გამოვიდა ანტონის დახმარებით
 და ხელის შეწყობით ქართულ სცენაზედ?! რამდენ-
 მა ქალმა გაბედა რუსეთს წასვლა უმაღლეს სას-
 წავლებელში, რამდენმა ქალმა თავს იღო საზოგა-
 დო მუშაობა ანტონის ჩაგონებით.

თავისუფალი მოაზროვნე, ბუნებით რევოლუ-
 ციონერი, ანტონი თავის გარშემო ყოველთვის
 ავრცელებდა თავისუფლების სიყვარულს.

ყოველ კრებას, რომელსაც ანტონი დეესწრე-
 ბოდა და რომელი კრება მოხდებოდა ორმოცდა-
 ათის წლის განმავლობაში ჩვენში, რომ ანტონი
 არ დასწრებოდა, — მას შეჰქონდა თავისი ცოც-
 ხალი სიტყვა, თავისი ცეცხლებრივი ბუნების სით-
 ბო, გამჭრიახობა!

ანტონ ფურცელაძე ისე განუყრელად იყო შეერთებული ყოველის ქართველის თვალში ყოველ ქართულ საქმეებთან და ასეთი გულითადი და წარმატადი წევრი ამ საზოგადოებისა, რომ დიდხანს, დიდხანს ვერ მივეჩვენით უანტონობას!

მე ჩემ მოკლე მოგონებაში არ შევხვები ფურცელაძის მწერლობის ნიჭს და სიუხვეს, მის მუდმივ ზრუნვას ბექდვითი სიტყვის მოწყობაში, დეეს გამოიკვლიოს და ფასი დასდოს მომავალმა ქართველმა კრიტიკოსმა და მიუჩინოს იმის შესაფერი ალაგი ჩვენ ლიტერატურაში, მე მხოლოდ აღვნიშნავ მოკლედ და გაკვრით იმ საქმეებსა და საზოგადოებაზედ ზედგავლენას, რომელსაც ანტონი იჩენდა ყოველთვის დაუღალავად და ვიტყვი გულ-ახდილად, რომ თვით საზოგადოება კი უმადურად მოექცა ანტონს.

რასაკვირველია, ყველამ იცის, ყველა გრძნობს, ყველა გლოვობს ანტონის უდროოდ დაკარგვას, ქართული საზოგადოება მწუხარებით აღნიშნავს ჯერ კიდევ სიცოცხლით და ენერგიით სავსე მოღვაწის გამოკლებას და მომავალი ცხოვრების მკვლევარი მადლობით მოიხსნიებს იმის ნაშრომის სიმდიდრეს და სიუხვეს, მაგრამ გული მტკივა, გული, რომ მხცოვანს და დამსახურებულს მოღვაწეს სიცოცხლეშივე ქართველმა საზოგადოებამ საჯარო მადლობის განცხადებით გული არ მოუფონა.

უმადურობა არ შეშვენის იმ ერს, რომელიც ყველაზედ მეტად უნდა აფასებდეს იმ მოღვაწეთა სახელს, რომელთაც იკისრეს და ჩინებულად შეასრულეს მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში ჩვენი ეროვნული მიმკვდარებული მაჯის ცემის აღდგინება.

საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი კეთილი მეგობარო და წარჩინებულო მამულიშვილო ანტონ!

ეკ. გაბაშვილისა.

ს ე რ ვ ი ტ უ ტ ე ბ ი

ხიზანთა საკითხის გარდა, ჩვენში ეხლა აღიძრა საკითხი საძოვარისა და სატყეო სერვიტუტების ლიკვიდაციის შესახებ. და ეს სწორედ რომ დროს შესაფერიც არის, რადგანაც მიწად-მოქმედებისა და მიწად-მოწყობის უწყების უმთავრეს გამგეს სახელმწიფო სათათბიროში შეაქვს კანონ-პროექტი სერ-

ვიტუტების მოსპობის შესახებ. კითხვას დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვისაც, და ამიტომ საჭიროდ ვთვლი გავაცნო მკითხველებს კიევში მომხდარ სრ.რუსეთის სასოფლო-სამეურნეო კრებულსა და საკითხის შესახებ.

ამ კითხვას კრებაზედ დიდი კამათი გამოიწვია. სულ ამ საკითხის შესახებ წარადგინეს ორი მოხსენება, რომელიც წაკითხულ იქმნა ეკონომიკის სექციის კრებაზედ. საკითხის გამიარკვევაში მონაწილეობა მიიღეს პროფ. ბილიმოვიჩმა, პროფ. კოსინსკიმ, ქალ. ერემეევამ, ურბანსკიმ და სხვ. სექციამ შემდეგ ეს საკითხი გადასცა ცალკე კომისიას, რომელმაც თავისი მოხსენება წარუდგინა ყველა სექციების საერთო კრებას.

კომისიის მოხსენების წინააღმდეგ უმთავრესად გაილაშქრა ქ. ერემეევამ, რომელიც სცდილობდა თავისი შესწორებანი, გლახთა ინტერესების დაცვისაკენ მიმართულნი, შეეტანა კრების დადგენილებაში. ზოგიერთი არსებითი შესწორებანი მან მაინც მოახერხა შეეტანა. ტეზისები შემდეგია

1. ყველა საძოვარი და სატყეო სერვიტუტები ძლიერ საზარალოა სასოფლო მეურნეობისთვის, და ყველა ეს ფორმები უნდა უსათუოდ ჩქარა მოიხსოს იმ პირთა სამართლიანი დაჯილდოვებით, რომლებიც ამას მოაკლდებიან, და იმ ორგანიზაციათა საშუალებით, რომლებიც უზრუნველ ჰყოფენ სათანადო მოქმედებას.

2. სერვიტუტების ლიკვიდაცია უნდა იყოს ძალდატანებითი და არამც თუ მხოლოდ ერთ-ერთ დაინტერესებული მხარის განცხადებით, არამედ საზოგადოდ—ძალდატანებითი მმართველობის ინიციატივით.

3. სერვიტუტების რაოდენობა განისაზღვრება ნაქონ იურიდიულ დოკუმენტებით; თუ ეს დოკუმენტები არ ასაფუძვლებენ სერვიტუტების რაოდენობას, მაშინ იგი განისაზღვრება სერვიტუტის ფაქტიური მფლობელობით.

4. სერვიტუტის უფლება არ ისპობა დროს მიხედვით (по давности).

5. რადგანაც გლახებს ესპობათ საძოვრის სერვიტუტის უფლება, იმათ უნდა მიეცეთ საფასურად სხვა მიწები, და უსათუოდ მიწები და არა ფული.

6. ეს საძოვარი სერვიტუტები შეფასდება სერვიტუტის მოედნის, როგორც საძოვრის, ღირებულობის დაგვარად.

პროფ. კოსინსკიმ ამ მუხლში კიდევ შემდეგი

შესწორება შეიტანა: „საძოვრის სერვიტუტების შეფასების დროს საჭიროა მხედველობაში მივიღოთ მთელი მეურნეობითი მნიშვნელობა სერვიტუტისა, როგორც საძოვარი ადგილისა გლეხებისთვის, და ამ უკანასკნელთ უნდა მიიღონ საღირსად საძოვრის ან სხვა გვარი მიწის იმდენი, რომ იმათ შეეძლოთ შეინახონ თავის მეურნეობაში საქონლის იგივე რიცხვი, და რომ სერვიტუტის მოსპობამ, სხვა ყველა თანაბარ პირობებში, გლეხის შესაქონლეობას ზიანი არ მიაყენოს.“

7. იმ შემთხვევაში, როცა საგლეხო შესაქონლეობა არსებითად დამყარებულია სერვიტუტის საძოვარზედ საღირსის მიწით მიცემა შეძლებისდაგვარად უნდა სწარმოებდეს საძოვრისვე სახით.

8. ნორმათ ამ საღირსის განსაზღვრისა უნდა იყოს უკანასკნელ ხუთს წელში ნაყოლი რაოდენობა საქონლისა.

9. მემამულეებისაგან მიღებული მიწა გაუქმებულ სერვიტუტების საღირსად უნდა გადაეცეს საგლეხო საზოგადოებას.

აი ეს დადგენილებანი გამოიტანა კიევში მომხდარმა სრ.-რუსეთის სასოფლო-სამეურნეო კრებამ სერვიტუტების ლიკვიდაციის შესახებ.

გ. ნ — ძე.

პატარა ფელეტონი

დღიური.

20 ქრისტიშობისთვე 1912 წელი.

გორში აპირებენ დააარსონ საზოგადოება „მანდილოსანი“; დღეს კრება ჰქონიათ და აურჩევიათ ახალი გამგეობა!

დიად, სასიამოვნო მოვლენაა! იღვიძებს და საზოგადო საქმეში ებმის ქართველი ქალიც.

27 ენკენისთვე 1913 წელი.

გორში ოფიციალურად დაარსდა ქართველ ქალთა საზოგადოება „მანდილოსანი“; დღეს კრება ჰქონიათ და აურჩევიათ ახალი გამგეობა.

ჩვენი ცხოვრება სულ წინ მიდის. ეს ახალი საზოგადოებაც ჩვენი ქალებისა ამის მაჩვენებელია, და მე მის ოფიციალურად დაარსებას დიდის აღტაცებითა და იმედით შევხვდი!

4 ღვინობისთვე იგივე 1913 წელი.

გორის „მანდილოსანს“ კრება კიდევ ჰქონდა და კვლავ ახალი გამგეობა აურჩევია.

აგრე უნდა მოქმედება-მუშაობა, აი, ახლად ის გამგეობა უსაქმო გამოდგა, მთელი ერთი კვირის განმავლობაში არაფერი გააკეთეს და გამგეობა კვლავ იგი. ყოჩაღად მოქცეულან, ღმერთმანი! ჩვეულებრივ, ჩვენ საზოგადოებათა გამგეობაში თუ მოიკალათა ვინმე, ძნელია მისი იქიდგან დაძვრა. ყველაც რომ მომდურავი იყოს, პირში მაინც ვერ უბედავენ ხოლმე, აქ კი... პირდაპირ გამოუცხადებიათ უნდობლობა და ახალი გამგეობა აურჩევიათ. აგრეც უნდა საქმის გაკეთება!...

11 ღვინობისთვე

დღესაც ჰქონია გორის „მანდილოსანს“ კრება და კვლავ ახალი გამგეობა აურჩევია.

ჰმ... ვგონებ ეს კი ცოტა ხშირ-ხშირად არის!

18 და 25 ღვინობისთვე

როგორც გაზეთები სწერენ, გორის „მანდილოსანს“ კიდევ კრებები ჰქონია ამ დღეებშიაც და ორთავე კრებებზედ ახალი გამგეობა აურჩევია.

?!?!..

7 გიორგობისთვე.

დღეს კვლავ წავიკითხე გორიდგან კორესპონდენცია ბ-ნ სანგანიძისა. წარმოიდგინეთ, გორის „მანდილოსანს“ კიდევ ჰქონია კრება და... ღმერთო ჩემო... კიდევ ახალ-ახალი გამგეობანი აურჩევია.

14 გიორგობისთვე.

კიდევ: კიდევ ახალი გამგეობა ამოურჩევია გორის „მანდილოსანს“. განა არა, ვამბობდი თუ სანგანიძის წერილი შემხვდა გაზეთში, აღარ წავიკითხო, რადგანაც წინაღვე ვიცი, გორის „მანდილოსანს“ კრება ექნებოდა და ახალს გამგეობას აირჩევდნენ—მეთქი. მაინც გულმა არ მომიტმინა და აი... კიდევ აურჩევიათ!

21 გიორგობისთვე.

გაზეთს გაურბი ამ ბოლო დროს, მაგრამ მაინც ქუჩაში აკი შემხვდა მეგობარი და იცით რა რა მითხრა? გორის „მანდილოსანსაო“... მაგრამ აღარ დავათავებინე და გავიქეცი. ვიცი, კიდევ ახალ გამგეობას აარჩევდა...

მეგობრის შეხვედრის შემდეგ სახლში სულ ქანით მივედი. მინდა ვიანგარიშო ეხლა, მთელს თავის არსებობაში. რამდენი გამგეობა აურჩევია

გორის „მანდილოსანს“ სულ უნდა აერჩია, ვგონებ, ოცდაათი გამგეობა. თუ თითო გამგეობას სამი წლით მაინც ირჩევს, მაშინ მას უკვე 90 წელი აქვს გავლილი ისტორიაში.

ამბობენ, ქალები ხშირად თავს იპატარავებენ და წლებს იკლებენო. გორის „მანდილოსანის“ მაგალითი სრულიად ამის წინააღმდეგს გვიჩვენებს.

გორელი.

ქართველი მაჰმადიანი ქალი ქართულ სკოლაში

ამ ზაფხულს, ქართველ მაჰმადიანებში მოკზაურობის დროს, შევიპირე ერთი ქართველი მაჰმადიანი ბეგი, იმის ერთ ქალს, სახელად ბოლორა მუხრანსკის, სადმე ქართულ სკოლაში მივადებინებდით, რომ მაჰმადიან ვაჟებთან ერთად ქალებსაც გახსნოდათ გზა ჩვენს ეროვნულ სკოლებში. ბევრი ცდისა და წვალების შემდეგ თითქმის იმედი გადავიწყა ბილორას სკოლაში მოთავსებისა.

ამის შესახებ გაზეთში მოთავსებულ წერილს ყურადღება მიაქცია ამ ბაკშეს გორში ქართველ ქალთა ჭრა-კერვის სკოლის დამაარსებელმა ქ. ელენე თარხან-მოურავმა, და მთხოვა მისი ჩამოყვანა თავის მიერ დაარსებულ სასწავლებელში, და ეხლა ის ბავშვი უკვე იმყოფება ამ სასწავლებელში.

ჩვენ და მისი მშობლებიც დიდს მადლობას ვუცხადებთ ქალბატონ ელენე თარხან-მოურავს, რომელმაც ისედაც გაჭირვებულ სკოლაში გზა მისცა ქართველ მაჰმადიან ქალს უფასოდ აღზრდისა.

ეს პირველი მაგალითია მთელი ახალციხის მაზრის ქართველ მაჰმადიან მცხოვრებლებში, ქალის ქართულ სკოლაში მიცემისა.

იმედია ქალბატონ ელენე თარხან-მოურავის მაგალითს, სხვა ქართული სკოლებიც მიჰბაძავენ, და იმედს მოგვცემენ თავიანთ სკოლებში გზას გაუხსნიან ქართველ მაჰმადიან ბავშვებს.

იასონ კერესელიძე.

სრ. რუსეთის სასოფ. სამეურნო კრება ქ. კრემლი

(გაგრძელება)

ბალოსნობის სექციის კრებებზედ წაიკითხეს სრული შპ მოხსენება. ჩვენთვის აქ უფრო საინტერესოა მოხსენება ქად. ბაუხოვისა, თუ როგორ უნდა ვისარგებლოთ საუკეთესოდ ქვიშაისა ნიადაგით, ვენახის გასაშენებლად. მომხსენებელს რამდენიმე სადღეო ვენახი გაუშართავს ქვიშაის ნიადაგში, და საუკეთესო ურძეხა მიუღია.

საზოგადო აგრონომიის სექციაში პირველი მოხსენება გ. ბრუნსტისაა და შეეხება სოფლად საზოგადო ეკონომიური მოქმედების გრდაქმნას. მომხსენებელის აზრით, თანამედროვე ეკონომიური მოქმედება ერობისა ბევრს იუღს ითხოვს, მედეგობა და ხაკლები აქვს, რადგანაც ის უმთავრესად დამუარებელია საქმედმოქმედო საფუძველზედ, და არა მცხოვრებლების თვით-მოქმედებაზედ. უფასო თესვა, იარაღი, ეოველი-ვე მატერიალური დახმარება ერობისა გლეხს გადაჩვევს სამეურნეო უაირათს, მკლავს მასში ინიციატივას, და აგებს მას დამასუსტებელ „მუკაში“. ჩვენ კი უნდა ვცდილობდეთ გაგუღვიძოთ მას ინიციატივა საქმასადმი, აუამდლოთ მისი თვითშემქნება და ეკონომიური აკიადახმარების გზაზედ უნდა დაგაუენოთ კოოპერატივების შემწეობით. გამშირავებელი სადგურები, სისაფლა-სამეურნეო საწყოები და ეუკლა საზოგადოთო ზომები მიღება უნდა თვით კოოპერატივების, ქ. ი. გლეხების საქმე იუფოს, ერობა კი უნდა ეცადოს გლეხობა და სოფელი ეუღტურულად აკვაკოსო, ამბობდა მომხსენებელი.

კრებაზედ გამოითქვა, რომ სოფლის ცხოვრებაში მარადაც ახადგაზრდა სიცოცხლით ხავსე სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებსა და დაძველებულ წოდებრივ ერობას შუა მარადიც თანდათან ჩნდება კონსულიქტი. ზოგიერთს გუბერნაებში ეს უფრო ცხადია; მეტადრე აქ, სადაც კოოპერაცია უფრო განვითარებულა, როგორც მაგალითად ორლოვის გუბერნიაში, სადაც კოოპერატივები აქვთ უკვე 150 სასოფლო-სამეურნეო საწობი მარაში რადგანაც საზოგადოთ კოოპერაცია მხოდოდ დღევანდელი წარმართობადა, და სულ ჰატარა დროა რაც მას ჩება დართეს ქვეყნად. ცხოვრება, ამიტომ სექციის კრება ჯერ ვერ ხედავს მაინც შეძლებას ერობის მთელი ეკონომიური მოქმედება იმათ გადასცეს. მხოდოდ ერო

ბა უნდა ეცადოს და განაფითოს კომპერატული მოძრაობა.

შეორე მოხსენება წაკითხა ჩერნიგოვის საგუბერნიო აკრონომია მიხინძა, თუმცა: „**მიწად მოქმედება და აგრონომია სოფლის სილატაკესთან დამოკიდებულობაში**“ მისი მოხსენება შეეხება სოფლის პროდუქტარისა და ნახევრად-პროდუქტარის ბედის საკითხს.

მომხსენებელი უწინარეს უაღრესად აღნიშნავს იმ ფაქტს, რომ აგრონომია „თავის უმთავრეს ძალას ახმარებს მხოლოდ მიწით, შედარებით, უზრუნველ-ყოფილ წყლს სოფლისას. ძველად აგრონომია ხარდნაკულია, დემოკრატიული იდეალებით შეზღუდული ა. ფარტუხატოვისა და ა. ჩუბრაძის იდეალებით, მოკვდა ეხლანდელი აგრონომები ცოცხალ აქსებთან კა არა შეუღლიან, ესმაურების არა მეურნეთ არამედ მეურნეობას. სოფელში კი ბევრია ნახევრად პროდუქტარია გლეხა, რომლებიც ფან იცის რით გადაატარებს ხელში თავს წლიდან-წლამდე, თუმცა ისინი არც ისმობიან, ძალას და სიცოცხლის სიმტკიცესაც დაღს იხიენ.

მოხსენებამ გამოიწვია დადა კამათი.

რასაკვირველია, სასოფლო-სამეურნეო კრებას არ შეეძლო არ შეჩერებულყოფა იმ საზოგადო კულტურულ და უფლებრივ პირობებზე, რომლებშიც იმყოფება რუსეთში უაღრესი კულტურული მუშაობა, და ამათ რაცხეში აგრონომია იყავა. თუ „მესამე წოდების“ სახელმწიფოს სამყაროს, მჭიდროდ ეხვეწება თანამედროვე რეჟიმის ჩანობებში და მთავრობას იგია აგონების 17 ფაქტამ ბერის მანიფესტს, რაღა გასაკვირველია, თუ ინტელიგენცია, რომელიც სოფლის კულტურის განსუფობისკენ აღაძურებს, აგრედვე გამოსულოყო პროტესტით იმ ბორკილებას წინააღმდეგ, რომელიც მას საშუალებას არ აძლევს მშვიდად იმოქმედონ თავის საპროფესიო ასპარეზზე, და აგრედვე მოაკონა — „დაკარგული დოკუმენტი“ — 17 ფაქტამბრის დოკუმენტი. თუ „მესამე წოდება“ იმდურება და დრტვიანავს, რასაკვირველია „მესამე კლემენტის“, რომელსაც თავის მხრებზე გადააქვს მთელი კულტურული მუშაობის ტანხი არ განქმდებოდა.

ამ გვარა საპროტესტო მოხსენება იყო ქ. ერკუკვისა „სოფელში აგრონომიული მუშაობის პირობათა შესახებ“, სადაც მომხსენებელმა თითი ჩაუყო კულტურული მუშაობის იარას, გამოჩინა სოფლის წუბიდეების დაავადება, მდიდრად დასურათა კლემენტის უფლებებ მდგომარეობა და ადმინისტრაციის თვითნებობა. გადასცაკრებას რა აწაოკება-დარბევს ტანხდის გლეხი უფედ წლივ, ხარჯის აკრუთას დრას და სხვ. კრებაში მიიღო

სოფლად გავრცელდეს სახალხო განათლება. გლეხთან სხვა წოდებებთან უფლებით გათანასწორობა მისი პიროვნებისა და სარჩოს დასაცავად, სწავლება სამშობლო ენაზე, ერობის არჩევნებში მონაწილეობის უფლებების დაცვას, თვით ქალებსაც, და 17 ფაქტამბრის მანიფესტის სრული განხორციელება ცხადდება, რადგანაც უამისოდ აგრონომების მოქმედება სოფლად შეუძლებელია. აქვე მთუვანილი იყო ბევრი შაკადითი, თუ რა წინააღმდეგობას განიცდიან აგრონომები ადმინისტრაციის მხრით, რადგან კლემენტის მათ ხალხთან დახლოებას წინ, როგორ მათში ხათხავ ნებისთვის ხალხთან სასაუბროდ მხოლოდ სექტემბერში აძლევს და კიდევ ბევრი სხვაც.

გ. ნამორაძე.

ქართული თეატრი

31 ღვინობისთვის ქართულ თეატრში ვასო აბაშიძის ბენეფისი იყო. წარმოადგინეს „უბრეტენზიო კომედია“ ვ. შალიკაშვილისა და ოპერეტა „მეჯლისი იტალიელებით“ მუსიკა ოფენბახისა, თარგ. ვ. აბაშიძისა.

ჩვენ არ გვინდა შევჩერდეთ იმაზე, თუ რა უზვიროდ ჩაიარა ოპერეტამ, რომლის მელოდიური მუსიკა შერყვნილი იყო ჩვენი არტისტების არა მუსიკალური ბლავილით არტისტ ქალთა წრიბინით; არ გვინდა შევჩერდეთ იმაზეც, თუ საზოგადოდ რა აზრი აქვს ასეთს უაზრო წარმოდგენას ქართული საზოგადოებისათვის. დღეს გვინდა შევჩერდეთ იმ უცნაურ ამბავზე, რომ უკანასკნელ დროს ქართული სცენა დაიპყრო ბ. ნ. ვ. შალიკაშვილის შემოქმედებამ, რომელშიაც ნაძალადევი აზროვნება ბევრია და ღვთიური ნაპერწყლისა კი ნატამალი არსადა სჩანს. მისი „გადაჭრილი მუხა“, ეს რაღაც მოზაიკა პუბლიცისტური სტატიების ნავლეჯებისა, უზვად შეზავებული არა მარტო არაჩვეულებრივის, არამედ პირდაპირ შეთითხნილ-შეთხზულ ტიპების სიმრავით. იქ გამოყვანილი ქალები, კაცები, იქედნადვე შეეფერებიან ქართულ ცხოვრებას, როგორც ის გადაჭრილი(?) მუხა, რომლის შესახებ მთელი სცენების განმავლობაში ნაძალადევი ღეჭავს არტისტები, რომ მაყურებელს შეასმინონ — ეს მუხა — სიმბოლოა ქართულის ცხოვრებისაო.

„გადაჭრილი მუხას“, მოპყვა არა ნაკლებად

გადაქრილი სილატაკე შემოქმედებისა „უნიადაგონის“ სახით. ამ პიესა „უნიადაგონი“-ს მაგიერ თამიმად შეიძლება დაერქვას თუნდ ათასი სხვა სახელიც, რადგან ის აზრი, რომლითაც სათაური უნდა გამოხატავდეს შინაარსის იდეას, სრულიად უცნობი უნდა იყვეს შალიკაშვილისათვის და ერთი ეპიზოდური მოვლენის სახელით მთელი პიესის მონათვლა, სხვა ნაკლებთან ერთად ჰქმნის ისეთს მდგომარეობას, რომ კაცმა არ იცის, რა უნდა რას ებრძვის ავტორი:

ამორჩეული საზოგადო მოღვაწე, რომელიც „რალაც“ (?) ბნელ საქმეებს აკეთებს და ამით ფულს იღებს, მისი მოურავი, რომელიც „რალაც“ (?) საქმეებში შველის და კი არავინ იცის როგორ, მისი ცოლი, რომელიც 18 წლის განმავლობაში ემორჩილება ქმრის დესპოტიზმს და ბოლოს მაინც გაჰყვება საყვარელ აღამიანს; მისი ქალ-ვაჟი, რომელთაც 16 17 წლამდის წარმოდგენა არა აქვთ თავის მამის „ბნელ“ საქმეებზე და ისეთი გულუბრყვილონი არიან, რომ პირველსავე თვალის გახელაზედ ცხოვრების სიბინძურეზე—თავს იკლავენ, სახლიდან გარბიან და სხ.

ყველა ეს განუწყვეტლივ აფიქრებინებს მსმენელს—საიდან გამოქეჩა ესეთი ტიპები, საიდან და როგორ გადააბა ერთმანეთს ქართული ენა ქართული ცხოვრება ამ მართლაც უნიადაგო პიესას, რომელსაც ძირები ვ. შალიკაშვილის ფანტაზიაში თუ აქვს, მხოლოდ ქართულ სინამდვილესთან არაფერი საერთო.

მაგრამ ბ. შალიკაშვილმა „ნაყოფიერების“ აპოგეის მიაღწია „უბრეტენზიო კომედიაში“. მე ისე მაქვს წარმოდგენილი, რომ ბ. შალიკაშვილს უთხრა ვინმე: შენს პიესებში ბევრი იუმორისტული და სასაცილო ელემენტები არის, სცადე, კომედია დასწერე და უთუოდ კარგი გამოვაო, შალიკაშვილმაც სცადა და თუ „ცადა ბედის მონახევრე არ გამოუვიდა“, ჩვენ, მსმენელნი, უბედობის მონახევრენი გაგვხადა.

ეს რალაც კვანძია, რგოლი ყოველნაირ გარყვნილებისა, საცა აღარც ერთი ადაშიანი არ დარჩენილა პატიოსანი, ყველანი ერთმანეთს ატყუებენ, ლალატობენ; ქალები, თუ კაცები, მსახურნი თუ ბატონნი მოურიდებლად არშიყობენ და გარყვნილებას ეძლევიან, შეგირდები და მოსწავლენი და სხვა და სხვა და მათში მხოლოდ ერთია „პატიოსანი“ თამარი, რომელიც თავის კარგი მიზნების მისაღწევად არავითარ ხერხსა და სისაძაგლეს არ

ერიდება. ყველა ამ, არ ვიცი საიდან **გადმოღებულ** ამბავს, სალაც ბალაგანური ხასიათი სდევს და აქა-იქ გაბნეული საოხუნჯო ნაკვესებიც ვერა შევლიან ვერაფერს. ბევრი ამბობდნენ, რომ უკანასკნელი მუნჯური სცენა, —იმის შემდეგ, რომ ქაშაში რი სიკო დარდუბანიძის სახლში ყველას გალანძღავს, თავზე ლაფს დაასხამს და გაფა—კარგი არისო. მართლაც ეს სცენა იმდენად სჯობდა დანარჩენ „მეტყველ“ სცენებს, რომ კარგი იქნებოდა მთელი პიესა დამუნჯებულიყო და... პანტომიმის სახით გადასულიყო ძმ. ესიკოვსკების ცირკში, საცა საპატიო ადგილს დაიჭერდა მოქიდავეთა, მასხარათა და მოთამაშე ცხოველთა შორის, თორემ თეატრის დასამშვენებლად ეს ვერაფერი ხერხი არის მოგონილი დრამატიული საზოგადოებისაგან, რომელიც მოწვეულია განავითაროს და დაატკბოს მსმენელთა და მაყურებელთა ესთეტიური გრძნობა და ავგინთოს სული.

ყველა ამასთან უნდა ითქვას, რომ არტისტები, კარგად ასრულებდნენ თავის როლებს და, რაც უფრო გასაკვირველია, ყველამ კარგად იცოდა, რაც სათქმელი და გასაკეთებელი ჰქონდა. ეს ისეთი იშვიათი მოვლენაა ქართულ თეატრში, რომ ამ უმგვანო პიესასაც კი რალაც მწყობრი, თითქმის მთლიანი ხასიათი მიეცა. ქ-ნი დავითაშვილი თამარის როლში მეტად მოხდენილი და კარგი აღმასრულებელი გამოდგა, მაგრამ შინაარსის სიყალბე მასაც ყალბ მდგომარეობაში აყენებდა და რეზონერის როლს აკისრებდა. ვ. აბაშიძე—ანდრეაფარის როლში და ე. ჩერქეზიშვილი—სიკლიტიკისაში (ეს სახელიც ერთი იუმორისტული (?) ელემენტაგანი იყო პიესაში) ჩინებულნი იყვნენ, და ქართულის მაგივრად აფრიკანულად რომ ელაპარაკნათ, იქნება სინამდვილესაც მიახლოვებოდნენ და ბ-ნ შალიკაშვილის იდეასაც. კარგები იყვნენ კ. მესხი—დარდუბანიკად და ახალგაზრდა იუმონა—თოიძე, რომელსაც თითქო ეტყობა თანდათან წარმატება; და ყველას სჯობდა თვით ბ-ნი შალიკაშვილი, რომელმაც თამაშობის დროს ყოველთვის „იცის, რას სჩადის“ და, როგორც ეტყობა, როცა სწერს—ეს არ იცის. ვუსურვებთ გადევნებას საკუთარი არტისტიული ნიჭისას და თავის დანებებას, საცა არ უჭრის.

ჩაე.

რედაქტორ-გამომცემელი

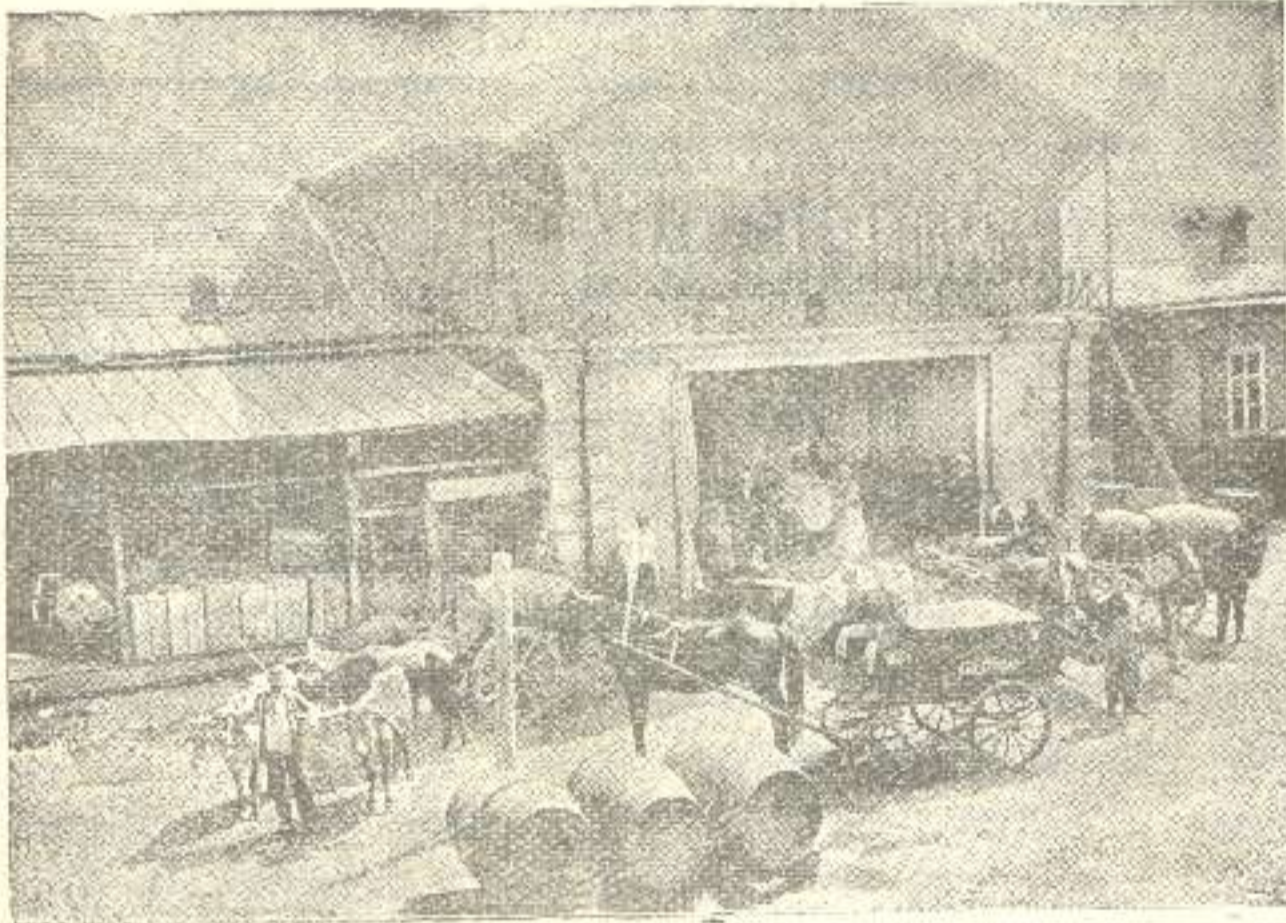
რ. გაბაშვილი.

მ ო რ თ ხ ო კ ე თ ყ ვ ე ლ გ ა ნ

კოოპერატიული ღვინო

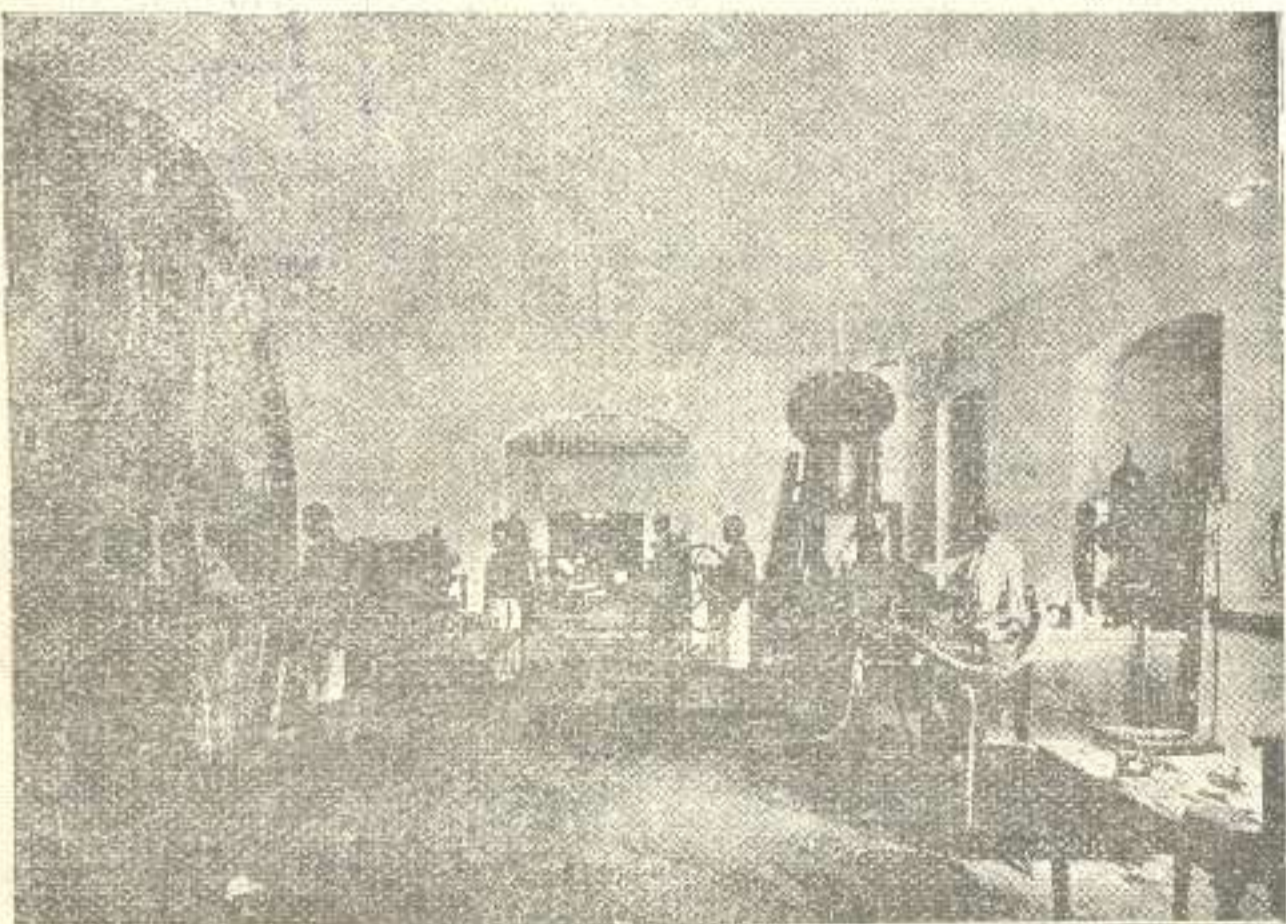
საზოგადოება „კახეთი“-სა

ეზო საზოგადოება „კახეთისა“: ღვინის მოტანა და გატანა

საზოგადოებას 15 წლის განმავლობაში გაუყიდა 1,000,000 ვედრო ღვინო 3,000,000 მან.

საზოგადოებას აქვს განყოფილებანი: ბაქოში, ახსაბადში, ტაშკენტში, ბათუმში, მოსკოვში, არმავირში, ალექსანდროპოლში, ეკატერინოდარში.

სარდაფი „კახეთისა“: ღვინის გადაღებ-გადმოღება

საზოგადოების აღრესი: თბილისი, გოგოლის ქუჩა, საზოგადოება „კახეთი“

მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“ დაარსებულია 1894 წელს. საზოგადოებაში არის 164 წევრი. „კახეთის“ საზოგადოების წევრებს აქვთ 866¹/₂ ღმერთიანა ვენახი. საიდანაც უზიდავენ საზოგადოებას ნამდვილ კახურ ღვინოს!

კალა ერთობაშია!

კახელებო! ჩაეწერეთ საზოგადოების წევრებად და ამით დაიხსენით თქვენი სარჩო-საბადებელი სირაჯ-ჩარჩების ცარცვისაგან და მასთან ერთად შეუწყეთ ხელი ღვინით და საქმეში მონაწილეობით. ყოველ კახელისთვის ფრიად სასარგებლო „საზოგადოების“ გაფართოვება— გაძლიერება, მისი წევრების გაძლიერების და გამდიდრების მომასწავებელია.

უკანასკნელ დროს საზოგადოების საქმიანი მოწინააღმდეგეული და მკვიდრად დაყენებულია.

მორთხმვეთ საზოგადოების წესდება.